

Személyes, intim, evokatív

Volto

HEGYI LÓRÁND

Galerie Martin Mertens, Berlin, 2018. VI. 9. – VII. 19.

A *Volto* című kiállítás a kortárs rajzművészetben belüli különböző esztétikai víziókat és művészi módszereket mutatja be az arcmotívum vizsgálatának és annak képfelidéző konnotációinak kontextusában. Az elmúlt években a rajz mint médium igen gyakori és központi témává vált a kortárs művészeti gyakorlatban, amely személyes, intim, finom, törékeny természetére, illetve rendkívül gazdag képfelidéző aurájára vezethető vissza. Az íráshoz hasonlóan a rajz is teret ad a spontán improvizációknak, gyakoriak a meghatározatlan és befejezetlen formák, míg az elszabadult képzelet, a radikális fantázia dimenziókat nyit meg a különböző valóságok megtapasztalásáig való eljutáshoz. A rajzművészet felszabadította magát a meghatározott formák létrehozásának bárminemű nyilvános kényszere, a monumentalitás és az anyagi szilárdság bármely intézményesített igénye vagy bármilyen hagyományos hierarchikus rendszer és ábrázolásmód dominanciája alól. Miközben a legintimebb és rejtett belső univerzumainkból hoz létre alakzatokat, egy szinte anarchikus, ellenőrizhetetlen, spontán dinamizmust, kissé zavaró bizonytalanságot és a képek mágikus folyamatát tartja fenn.

A kortárs rajzművészet bomlasztó intimitása és bizonyos mértékig – még ha latens módon is – önletrajzi karaktere lehetővé teszi a művész számára, hogy eldugott műtermében maradjon, személyes, titkos, magánjellegű és ne intézményesített legyen, egyszemélyes projektjein dolgozhasson és bármely politikai hálózat vagy kollektív kommunikációs rendszer morálisan kötelező normái elfogadása nélkül írhasa – rajzolhasa – „bensőséges naplóját”. Lehetővé teszi számára, hogy megtalálja az alakítás egy új, személyes, sohasem kifejtett, soha pontosan le nem írt koncepcióját, hogy szabadon léphessen be a nem kontrollált térbe, és kontrollálhatatlan módon szárnyaljon a képzelete, illetve álmodozzon, belső erők rögzítését követően, rejtélyes, titkos

fotó: G. Heller Zsuzsa

RADU BELCIN: *Mind trap 4*, papír, szén, 65×50 cm

dolgokat idézzen fel, egyszóval: hogy teljesen átengedje magát a saját belső, sebezhető, feltételes poétikai immanenciájának. A rajz ártatlan, provokatív frissessége, az immateriális, felfogható érzékenység szépsége, a vonalak empatikus kompetenciájának rejtélyes ereje hozza létre a gyengeség sugallatát, a törékenység és bizonytalanság felforgató hatékonyságát. A rajz a „prima linea” felforgató érzékiségének ünneplése, a felidézés intenzitásának teljes megvalósulása kis, „antimonumentális”, „antihierarchikus” dimenzióban – a lélek rejtett területeinek kinyilatkoztatása.

A kiállítás középpontjában egy régi nagy, ugyanakkor ismerős és enigmatikus téma áll: az arc. Az arcot egyedi, erősen személyes, alapvetően egyedülálló, megismételhetetlen, pótolhatatlan, lecserélhetetlen karaktere miatt szinte elkerülhetetlenül az egyén

ANYA BELYAT-GIUNTA: *Analytical Engine Games 16*, 2011, perforált karton, grafit, 27×21cm

külső megjelenésével, egy személy képével azonosítjuk. Az arc jelentésének és üzenetének bármely személyes narratíva központi motívumaként való vizsgálata, az emberi test látható, érzéki, fizikai, érinthető, élő részének mint rejtélynek a tanulmányozása, továbbá az ember képének láthatatlan, képzeletbeli, metafizikai, felfogható fikciója, illetve a Másik megfigyelésének rögeszmés, pszichológiai, kóros aspektusa – ezek azok a témák, amelyek a hat meghívott művészeknek a kiállításon látható munkáit ihlették.

A román Radu Belcin, az Oroszországban született francia Anya Belyat-Giunta és az osztrák Erich Gruber munkái rendkívül finom, egyáltalán nem látványos módon közvetítik bizonyos ellenőrizhetetlen erők és energiák intrikus jelenlétét, valóságunk sötét oldalát mutatva meg. Radu Belcin némiképp nyomasztó, komor hangulatú rajzain keresztül az állandó bizonytalanság és instabilitás érzése, megmagyarázhatatlan erők jelenléte manifesztálódik, amelyek átalakítják, átformálják az emberi arc ismerős motívumait. Paradox módon a képek csendes objektivitása ösztönzőleg hat a radikális fantáziára, szabad teret adva a vad asszociációknak. Anya Belyat-Giunta furcsa, excentrikus arcai és figurái az álomszerű hallucinációk nyugtalanító megtestesülései, amelyek mély, gyakran rejtett emlékeket, projekciókat, fantáziákat, elviselhetetlen tapasztalatokat és érzelmi válságokat tükröznek. Anya Belyat-Giunta rajzai anekdotikus gazdagságot sugallnak, és a művész

képzeletét egy irodalmi, költői mikrokozmoszban kontextualizálják. Erich Gruber részben emberi, részben állati, részben ismerős, részben sokkólóan ismeretlen lények rendkívül nyugtalanító, felettébb zavaró arcképeivel szembesít minket, ily módon vegyítve az álomszerű irracionálisat a valóság szinte tudományos megfigyelésével. Rajzai ugyanakkor lehetővé teszik, hogy az állandóan velünk lévő, bennünk élő Másik, az ldegen kivetüléseiként értelmezzük őket.

Az olasz Ugo Giletta, a magyar Gábor Áron és a francia Marine Joatton munkáiban az arc motívuma egy meglehetősen történelmi, mitológiai, filozófiai jellegű kontextusban jelenik meg. Míg Gábor Áron a formává válás lassú, csendes, titokzatos folyamatát hangsúlyozza, amely során az idea végleges alakot ölt, magányosan csillogva az üres térben, a meghatározott entitást az absztrakt univerzum határozatlan ürességével állítva szembe, addig Ugo Giletta szingularitással és identitással tölti ki az üres arcokat anélkül, hogy ezt az identitást egy adott személlyel, valamilyen személyes történettel vagy személyes narratívával kapcsolná össze. Ezeknek a szingularitásoknak nincsen tulajdonosa – ehelyett egyfajta vizuális entitásra, létjogosultságra, látványos vizuális jelenlétre tesznek szert anélkül, hogy egyének képviselőivé vagy konkrét személyek portréivá válnának. Gábor Áron a formaiságra törekvően elkerülhetetlen

ERICH GRUBER: *Lagermax*, 2012, papír, vegyes technika, 37×28 cm

Fotó: G. Heller Zsuzsa

fotó: G. Heller Zsuzsa

GÁBOR ÁRON: *Meditáció a fejről 12*, 2017, vegyes technika, 35×25 cm

tendenciáját a meghatározott elemeknek a meghatározatlan semmivel szembeni kikristályosodásaként mutatja be. Ugo Giletta az entitások létrehozásának lehetőségét tárja fel előttünk, amelyek nélkül tesznek szert identitásra és vizuális entitásra, hogy közben egyéni sajátosságokkal rendelkező személyekké válnának.

Marine Joatton furcsán egyszerű, szinte archaikus, időtlen arcai a legközvetlenebb módon visszhangozzák a motívum egy bizonyos történelmi kontextualizációját. A késő román stílusú freskók, a korai reneszánsz Madonna-képek csakúgy, mint a korai expresszionizmus provokatív egyszerűsége, láthatóan szerepet játszottak Marine Joatton alkotómunkája során. Nem csökkenti le az adott modellek fizikai megjelenését, nem törekszik arra, hogy absztrakt ikonokat hozzon létre konkrét egyénekről, hanem egy bizonyos típusú ember archetipusát próbálja megtalálni, akinek neme és kora ugyanúgy része saját egyéni identitásának, mint a képekhez kapcsolódó kulturális szimbólumformák.

Ebben az értelemben Marine Joatton a kép kulturális és történelmi produktumként történő kontextualizációjának útján jár, amelyben a személyes, a véletlen, az itt és most valóságok egy összetettebb, nagyobb közösségi, szociokulturális valóság részét képezik anélkül, hogy közben elveszne a kép konkrét egységeinek nagyon specifikus, egyedülálló, enigmatikus intenzitása.

Mind a hat meghívott művész tisztában van a téma bonyolultságával, illetve a nehéz kulturális és történelmi kontextussal. Ugyanakkor teljesen szuverén módon dolgoznak ezzel a motívummal, új területeket nyitva meg a radikális fantázia számára és új, élénk, nem konvencionális kapcsolatokat hozva létre a tapasztalás különböző területei között. Alkotómunkájuk egyfelől a költői intenzitás és az intellektuális bonyolultság miatt meggyőző, másfelől a radikális érzékiség miatt – ezek mind arra készítetnek bennünket, hogy újra megvizsgáljuk az arc-motívum narratíváját.

A cikk a szerző angol nyelvű tanulmánya nyomán készült. Fordította Varga Tamás. Az eredeti szöveg az ujmuveszet.hu/art-today oldalon olvasható.